

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Unitárius kereszténység. Egyházi beszédek. Irta Péterfi Dénes. Budapest, 1907. Kókai Lajos bizománya. 8-ad r. V. 174 l.

Bármennyire szeretnők folyóiratunk szerkesztőjének szónoki műveit magunk is méltatni, le kell arról mondanunk. Azonban közöljük itt, a mi azokról a protestans sajtóban megjelent.

A „Protestans Szemle“ a kötetről a következő ismertetést adja:

Péterfi Dénes, kolozsvári lelkész, előkelő írója a magyar unitarizmusnak. Felfogásában emelkedettség, gondolkozásában nemeség, nyelvében szin és erő, beszédében ékesség és méltóság nyilatkozik meg, mely igehirdetői és írói tulajdonságok miatt Péterfit a nem-unitárius olvasó is élvezheti. Kézalatti beszédeit ezek a jó tulajdonságok jellemzik, a mi a rövid előszóból is látható.

A kereszténység, mondja Péterfi, a Krisztus személyiségéhez kötött vallás, az emberiség vezérlő szelleme. Egy vallás sem felel meg inkább az emberi lélek gondolatvilágának és nemes vágyódásainak, mint a Krisztus vallása. A mi a keresztény hit és életnézetet valaha az emberiség lelkéből kitolni akarta, csak arra szolgált, hogy még inkább megláttassék annak igazsága. Bárhogyan támadják ma is, avagy bármivel is akarnák helyettesíteni, az evangélium prédikáltatni fog, a szószékeken fölhangzik a keresztény ige, hogy világoljon és építsen, de az értelmi haladástól nem elkülönülve, hanem a megbővült ismeretekkel Istennek világaról és az életről még teljesebb látást, tisztább fölfogást nyerve, annál erősebb fénynyel világítson és annál bensőbben építsen. Mert a kereszténység nem oly vallás, mely a haladást kizárja s azzal szemben mint ellentét álljon, hanem magának a józan emberi haladásnak a szelleme.

Néhány darab az így felfogott kereszténységből az itt közlött beszédek, a melyeknek száma tiz, ezimei a következők: Egy az Isten. Jézus Krisztus. Keresztény eszményiség. Hívők és kételkedők.

A szentlélektől való indíttatás jelei. A jó cselekedetek. Keresztény egyenlőség. Az unitárius kereszténység megtartása. Történelmi pillanatok forrásai. Vallástétel a Krisztusról.

E czimek alatt nagy és érdekes tárgyakról elmélkedik és szónokol a szerző. Elmélkedik az unitarizmus ismeretes szellemében és a magyar ékesszólás eszközeinek öntudatos felhasználásával. Unitarizmusa azonban az a nemesebb fajta unitarizmus, melynek Channing volt egyik nagy mestere, kinek írásaiban és beszédeiben a keresztényen theizmus sok nemes eszméje csendül meg, ki az evangéliumnak, ha nem is egész teljességét, de sok igazságát hitte és szólotta. Így Péterfi is.

„Mi hiszünk és azért áldozunk — mondja Péterfi „vallástétel a Krisztusról“ szóló beszédében. — Hiszünk a Krisztusban, az ő evangéliuma erejében. Hiszünk a kereszténység nemesítő voltában, az emberi keblet jó és nemes érzelmekkel megtermékenyítő és minél tisztultabb, annál tisztább és nemesebb érzelmekkel termékenyítő hatásában. Hiszünk jóindulatot, áldozatkészséget előhozó, közösséget fentartó hathatóságában. Hiszünk és azért mi is áldozunk. És a hitből áradt ama felbuzdulásba, mely az elmúlt száz évekről jön le a mi korunkra, mely az elődök történelméből száll hozzánk, belébocsátjuk a mienket; az ő hitbuzgalmuk folyamába ama forrásokat, melyeket a hit a mi keblünkben fakaszthat; az ő hitbuzgó cselekedeteik, az ő áldozataik hosszú, fényes láncsorába belékapcsoljuk a mi cselekedeteinket, a mi áldozatainkat; az ő hitükkel, áldozatkészségükkel egyesítjük a mi hitünket, áldozatkészségünket, hogy a mi nemzedékünkötől erősítve, a mi nemzedékünkötől megszépitve, öröklődjék tovább e fenséges alkotás, e ma is és örökké bámulatos vallástétel a Krisztus mellett, az ő vallástételük és a mi vallástételünk!”

Igy hisz és prédikál Péterfi, kinek beszédeiben kétségkívül van némi evangéliomi íz és még több az evangéliomi szín, a mi Péterfit jóval fölébe emeli az elesévelt vulgaris rationalismusnak. Magasabb a színvonala, előkelőbb a modora, formásabb az ékesszólása, kenetesebb a szava, elevenebb a hitte. . . .“

A „Sárospataki Ref. Lapok“ meg így ír:

. . . Ezek az egyházi beszédek mind igen tartalmasak, mélyen járók. Olvasásuk alkalmával érzi, látja az ember, hogy szerzőnek vannak eredeti szép gondolatai, van költői ereje, tehetsége s hogy

kiváló szónok lehet. Az unitárius egyházi tan és felfogás különösen kidomborodik az „Egy az Isten“ és az „Unitárius kereszténység megtartása“ cz. beszédekben. Úgy a mély tartalom, mint a gondos, szónokias kidolgozás egyaránt igen értékesekké teszik e beszédeket. Nagy gondot fordít szerző arra is, hogy hallgatóit az általa hirdetett valláserkölesi igazságok éltető erejéről, boldogító voltáról meggyőzze s lelkesen buzdítja a jézusi elveknek a gyakorlati életben való megvalósítására. Mi lelki gyönyörűséggel olvastuk a magas szellemi szintájon álló szerzőnek eme remek beszédeit s ezekről is méltán el lehet mondani azt, a mit úrvacsorai beszédeiről elismertek bírálói, hogy: „gyöngyei a magyar unitárius irodalomnak“. Sőt szerintünk ezek még amazoknál is becsesebbek és értékesebbek“.

A kötet kiállítása finom és ára 3·20 kor.

(4.)

The lager meaning of Unitarianism. A Sermon by Rev. J. T. *Sunderland*, minister of Unity Church, Hartford Conn. — Egy amerikai unitárius lelkésznek beszéde, a Sunderlandé, ki Angliában és Indiában is több helyen prédikált az unitarismusról. Sunderland indiai útja után pár évig Californiában volt az egyik gyülekezetnek lelkésze; most Connecticut államba Hartford városába ment át és ezzel a beszéddel foglalta el új állomását. Beszédét folyóiratunknak is megküldötte. Az unitarismus főbb elveinek magyarázata e beszéd és előnyösen tér el sok angol beszédétől abban, hogy inkább megfelel a predicatio követelményeinek s gondolatai átlátszók, tiszták, erős vallásos meggyőződésből származók.

KÜLÖNFÉLÉK.

A csókfalvi zsinat. Aug. 25-én egyházunk zsinatot tart Csókfalván. Négyévenként szokott az unitárius egyház zsinatot tartani az egyházkörökben rendre. Most a marosi egyházkör következett és a Kisküküllő melletti Csókfalvát jelölte ki a zsinat helyéül. Fontosabb tárgyai lesznek ez egyházi gyűlésnek az államsegély ügye, a székelykeresztúri és tordai gymnasiumok fejlesztésének kérdése és egy új főgondnok választása. Vajha ezek az ügyek minél jobban intézhetnének el a közegyház javára, mely intézményeket kíván életre alkalmassággal s embereket vallásos és bátor szellemmel.

Protestans sajtószövetség. A róm. katolikusoknak hazánkban már rég van ily szövetségük a „Pázmány-egyesületben“. A Boeskay-ünnepélyen Hajduböszörményben reformatus és ágostai ev. férfiak értekezletet tartottak, hogy a protestansok számára is az egyöntetűbb védekezésért állítsák fel sajtóiroda, mely a politikai napi sajtót megfelelően informálja, a prot. érdekeket védelmezze és a fontosabb kérdésekben a tájékozódást lehetővé tegye. A prot. sajtóiroda felállítására az előkészítés folyamatban van. Annyi bizonyos, hogy a magyar protestantismus helyzete indokoltá tesz minden lehető védekezést, mikor a róm. kath. egyház minden eszközt felhasznál hatalmának terjesztésére és a vallási jogegyenlőség mellett még mindig az államvallás kiváltságait élvezi a mi országunkban.

A görög keleti magyarok ügyének rendezésére Csongrád megyéből mozgalom indult. A felekezeti viszonyok, a nemzetiségi állapotok egyaránt szükségessé teszik, hogy a görög keleti vallásu magyaroknak egyházi ügyei törvény által rendeztessenek. Ezt a kérdést bővebben megvilágítja a jelen füzetünk elején közölt alapos tanulmány, mely az ügynek minden részletét felöleli s a törvényhozásnak eddigi felintézkedéseit felmutatva, teszi láthatóvá az ügy rendezésének szükséges voltát, s egyúttal tájékoztatóul szolgál mindazoknak, a kik e kérdéssel foglalkoznak.